

**MEMORIA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA REALITZADA A LA PLAÇA
CATALUNYA, NÚM. 17
BARCELONA, BARCELONÈS.**

Codi M.H.C.B. 120/05

Data de la intervenció: 13 al 19 d'abril de 2005

Rony José Castillo Gómez

Mataró, octubre de 2007

ÍNDEX

1. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC
2. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC
3. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS
4. TREBALLS REALITZATS
5. METODOLOGIA
6. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ
7. CONCLUSIONS
8. BIBLIOGRAFIA

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ANNEX 3. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

FITXA TÈCNICA

Nom de la intervenció	Plaça Catalunya, 17
Població i comarca	Barcelona, el Barcelonès
Coordenades UTM	x= 430825 y= 4582225 Z= 15,20 m snm
Promoció	Fecsa-Endesa
Execució obra	Espelsa
Execució intervenció	Atics, SL
Direcció tècnica	Rony José Castillo Gómez
Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Control d'obra i excavació arqueològica
Dates autoritzades	13 d'abril al 6 de maig de 2005
Codi del MHCB	120/05
Paraules clau	Control arqueològic / rases de serveis / cronologia contemporània
Resum	<p>La col·locació d'un nou cablejat elèctric a les finques núm. 17 de la plaça Catalunya comportava la realització de dues rases al subsòl de la vorera. Aquest indret es troba dins una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric.</p> <p>És per aquest motiu, que el Museu d' Història de la Ciutat, d'acord amb la normativa municipal i general vigent en matèria patrimonial, ha encarregat una intervenció arqueològica preventiva.</p> <p>La intervenció arqueològica preventiva ha resultat negativa en quant a la documentació de restes arqueològiques. Només destaca la localització de sediments contemporanis que farceixen algunes rases recents de serveis.</p>

1. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

L'indret on s'ha portat a terme aquesta intervenció arqueològica es troba en una zona limítrofa entre el que es coneix com el Pla de Barcelona i l'antiga línia costera. Aquesta és la gran unitat morfològica que, juntament amb la Serralada de Collserola, conformen la comarca del Barcelonès.

El Pla de Barcelona està comprès entre els rius Llobregat i Besòs. Està obert al mar limitat per la Serralada de Collserola i, a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des del Garraf i el turó de Montjuïc fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

El Pla es pot dividir en tres sectors: pla inclinat, turons arran de mar i el pla de baix que correspondria a la zona compresa entre l'esglaió que formen aquests turons i el mar.

La falla originada al moment de la fractura del massís Catalano- Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat de peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectada per tots els moviments orogènics alpins.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic es sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l' Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaió d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana.

Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaió cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

En definitiva, podem dir que aquest indret, on s'ha realitzat la intervenció s'assenta sobre una plana quaternària a on predominen els materials al·luvials

més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

Pel que fa a la seva geografia, podem dir que la ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord- sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs- Congost- Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon¹.

¹ AAVV, 1982.

2. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

Notícies històriques

La zona on s'ha portat a terme aquesta intervenció arqueològica es troba situada al districte de Ciutat Vella de Barcelona, més concretament, al conegut com barri Gòtic, nom que ha perdurat fins a l'actualitat i que fou un invent d'arquitectes municipals de la Dictadura de Primo de Ribera als anys vint del segle XX. (ITURRATE, 2000).

Aquest és el nucli més antic de la ciutat i el seu centre històric es correspon en gran part a la primigènia ciutat romana: *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, fundada al segle I aC . És on es troba la major densitat d'edificis i carrers amb significació històrica de la ciutat i ha assumit al llarg dels segles fins avui en dia, el paper de centre de representació política i institucional².

A l'època romana, l'espai on actualment s'ubica l'encreuament de la plaça Catalunya amb el Portal de l' Àngel, es situava fora de les muralles defensives, però emmarcat dins el *suburbium* de *Barcino*, relativament a prop d'una de les vies d'entrada a la ciutat romana.

Els eixos d'urbanització històrics del barri corresponen al *cardo* i el *decumanus* romans en la part més alta de l'antic mont Tàber (plaça Sant Jaume). I les seves prolongacions es consolidaran en els camins medievals que després es convertiran en carrers i portes de la nova muralla de Jaume I.

Si bé la ciutat de Barcelona, durant molts segles, va viure reclosa dins el perímetre de la muralla romana del segle IV, a partir de la darrerïa del segle X, i, sobretot, durant els segles XI i XII, es va produir un creixement demogràfic, fruit de diversos processos, que comportà una densificació del clos emmurallat i l'aparició de "viles noves" al voltant de la ciutat romana³.

² ITURRATE, G. : *Guia de l' Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella* .Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2000.

³ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11-13, fig. 4-5.

Una d'aquestes *viles noves* va ser precisament la que va aparèixer al voltant de l'església de Santa Anna, a partir del segle X, on actualment es troba l'espai al qual es va realitzar aquesta intervenció arqueològica.

L'eclosió d'aquestes *viles noves* va generar la necessitat de protegir-les dins d'un recinte fortificat, la construcció del qual es va iniciar durant la segona meitat del segle XIII. Els seus límits, tal i com els coneixem actualment, eren aproximadament els següents: la Rambla, carrer de Fontanella, carrer de Trafalgar, passeig de Lluís Companys i passeig de Picasso⁴.

Així doncs, aquestes *viles noves* que es corresponen amb les zones actuals de Santa Anna, del Pi, Sant Pere, Santa Maria del Mar i de la Mercè, noms provinents de les esglésies que les centralitza, van quedar incloses dins el nou perímetre emmurallat de la Ciutat.

L'espai on s'ha realitzat aquesta intervenció arqueològica quedarà, per tant, dins el recinte emmurallat d'origen medieval i molt proper a una de les portes d'entrada a la ciutat de Barcelona que comptarà amb un gran trànsit diari de vianants i mercaderies: el Portal de l'Àngel.

Amb anterioritat, aquest portal havia estat conegut com el Portal dels Orbs. Rebia aquest nom perquè al seu entorn s'aplegaven una gran comunitat de cecs i gent desfavorida.

L'any 1466 es començà a conèixer com el Portal de l'Àngel en motiu de la petita imatge de l'àngel custodi que es col·locà a la porta en record a l'aparició d'aquest àngel a Sant Vicenç Ferrer⁵.

A part del Portal de l'Àngel, cal mencionar la proximitat existent entre aquest espai i la muralla medieval, fet aquest que condicionà la morfologia i el desenvolupament posterior de tota aquesta àrea.

⁴ HUERTAS I RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 16-17.

⁵ (ESTEVE, 2007)

El primer tram construït d'aquesta muralla va ser el comprés entre el convent de Framenors i l'àrea propera a l'església de Santa Anna, la datació de la qual, malgrat la existència de divergències d'autors en establir la cronologia, s'ha acceptat establir-la a finals del segle XIII i principis del segle XIV.

El traçat d'aquesta nova muralla es va haver de cenyir tant als edificis com als camins ja existents en l'àrea d'extramurs. I d'altra banda, la seva configuració va estar determinada pels accidents geogràfics existents.

Al segle XIV i XV es construirà un nou recinte emmurallat afegit a la muralla del segle XIII i que protegirà la nova zona d'expansió de la ciutat: el Raval, on s'ubicaven un gran nombre d'horts, i edificis eclesiàstics.

La fisonomia d'aquesta àrea no patirà canvis significatius fins els segle XVII. Serà a partir d'aquest segle quan les noves tendències defensives, com l'ús de la pólvora, va obligar a reformar part de la muralla existent, donant lloc a la substitució dels antics merlets i la construcció d'un seguit de baluards situats al llarg del circuit defensiu d'època medieval.

La següent data significativa per aquest espai, va ser el 1854, ja que amb el crit de "Abajo las murallas" es va acabar d'enderrocar el recinte emmurallat a la seva totalitat. Aquest fet significà un canvi important en l'urbanisme d'aquesta part de la ciutat ja que el fet de cenyir-se al recinte emmurallat va deixar de ser un imperatiu, i va propiciar un creixement urbà diferent, adscrit llavors a les noves necessitats de la ciutat.

Segons la cartografia, en aquest punt s'hi documenten diverses torres adossades a l'exterior de la muralla de les quals és molt difícil entreveure'n la forma i el sistema constructiu emprat, tant com la situació exacta respecte els portals. A grans trets podríem dir que una d'elles es correspondria amb el sector N-E de l'actual Plaça Catalunya.

Així mateix se sap que, un cop acabada la Guerra dels Segadors (1652), es van bastir uns baluards un dels quals es trobaria situat en aquest mateix espai, davant del Portal de l'Àngel. La construcció d'aquests nous baluards

respondrien a la necessitat de complementar o reforçar la línia defensiva existent.

Un cop destruïda la muralla (l'única part de muralla que avui en dia encara es conserva és la de Les Drassanes) es van presentar a concurs un seguit de projectes urbanístics per crear el que més tard s'anomenarà l'Eixample (García Espuche, 1986).

Cal remarcar la incidència a aquest espai del projecte guanyador: el Pla Cerdà, La seva execució va significar el re ordenament d'aquest sector i la urbanització, seguint uns criteris determinats, de l'espai existent entre la Barcelona vella (que, recordem-ho, havia estat reclosa dins el recinte emmurallat fins a aquest moment) i els municipis del Pla.

El pla Cerdà de reforma i eixample de la ciutat es basava en una estructura quadriculada, oberta i igualitària. Proposava un Eixample que arribés a Montjuïc i el riu Besòs, seguint un traçat octogonal, constituït per carrers rectilinis de 20 metres d'amplada. Així, quedava delimitada una trama d'illes quadrades, que solament era trencada per cinc vies més amples: el passeig de Sant Joan, la Gran Via de les Corts Catalanes, la Diagonal, la Meridiana i el Paral·lel. Per allà on travessen aquests carrers es van formar les places de Tetuan, Glòries, Espanya i mossèn Jacint Verdaguer

També proposava edificis d'una alçada màxima de 16 metres, assegurant així l'aire i el sol per a tots els pisos. Originàriament, els arbres dels carrers, places i interiors de les illes, haurien donat a Barcelona una semblança de ciutat-jardí.

La polèmica que va significar l'aprovació del pla Cerdà va enfrontar el govern i l'ajuntament. Finalment, moltes de les seves idees, de fet, no es van aplicar. Els interessos dels propietaris del sòl i l'especulació van desvirtuar finalment el pla Cerdà.

Així doncs, l'espai de la Plaça Catalunya es converteix, a partir d'aquest moment en el nexa d'unió de la ciutat "antiga" amb la nova extensió que s'urbanitza al segle XIX.

Aquesta plaça tal com la coneixem avui en dia va ser construïda al 1927 segons projecte de l'arquitecte Francesc Nebot.

A l'actualitat és el centre neuràlgic per excel·lència de la ciutat i està considerada com el principi de la Rambla, essent un espai marcat per la presència de comerços diversos així com un centre de comunicacions metropolitanes i serveis.

Pel que fa al barri gòtic, ja als anys cinquanta del segle XX, Adolf Florensa realitzà un programa d'intervencions que es caracteritzava per la concentració i les falses restauracions d'edificis de caràcter històric i artístic. El barri es convertí en un "parc temàtic" on es reedificaren construccions d'altres indrets i s'afegiren elements aliens per donar una cohesió estètica a tot el conjunt, actuacions aquestes que van ser criticades per part d'historiadors de renom com Ferran Soldevila, Antoni Rovira i Virgili, Agustí Duran i Sanpere.⁶

Quant a la seva morfologia interna, de la resta del barri gòtic, hem de dir que el segle XVIII va ser el més rellevant, ja que aquesta zona va canviar dràsticament a causa de la gran densificació soferta: se subdividiren els grans casalots en pisos irregulars i mancats de serveis; s'aprofità tota parcel·la, suprimint les hortes que hi persistien, creant habitacions mal il·luminades i pitjor ventilades i s'enderrocà la casa antiga per construir-ne una de nova amb un increment desmesurat de l'alçada.

⁶, ITURRATE, G. : *Guia de l' Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella* .Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2000.

Antecedents arqueològics

Als últims anys, diverses actuacions arqueològiques, portades a terme a les proximitats de l' indret del qual és objecte la present memòria han permès la documentació de restes de diversa entitat arqueològica.

La localització d'aquestes restes remarquen, una vegada més, el fet que ens trobem en una zona d'alt valor històric i arqueològic i han assenyalat l' elevat grau de possibilitat de documentar restes arqueològiques en el subsòl d'aquest espai.

D'aquestes intervencions cal destacar, d'acord amb la proximitat existent amb aquest espai, les següents:

A l'any 1991, una intervenció arqueològica realitzada al carrer dels Arcs amb plaça Catalunya i motivada per la millora dels serveis existents, va permetre la recuperació de fragments de ceràmica d'època antiga (contenidors de líquids principalment), fragments d'aixovar domèstic d'època medieval i moderna, així com la documentació de diferents infraestructures de carrer i un pou d'aigües residuals. (REYES, SOLÉ, CANAL i MIRÓ, 1991).

Una altra intervenció, realitzada a l'any 2001 a l' Avinguda Portal de l' Àngel amb plaça Catalunya va permetre la documentació de diversos murs, paviments, clavegueres així com una mina d'aigua, emmarcats dins l'època moderna i contemporània i que van ser interpretats com a restes dels habitatges antics ubicats en aquest indret. (FREIXA, 2006).

Al carrer Fontanella i plaça Catalunya, a l'any 2002 es va dur a terme una altra intervenció que va facilitar la documentació de dos moments històrics: època medieval i moderna. Es van localitzar els murs de fonamentació de dues torres associades al llenç de la muralla medieval, així com les restes d'un baluard bastit davant del portal de l' Àngel datat a l'any 1652. (SUAU, 2002).

Al mateix any, al 2002, es va realitzar una altra intervenció a l'avinguda Portal de l' Àngel 42-44. Aquesta intervenció va permetre la documentació de part de la muralla medieval, així com diversos murs d'època moderna. Quant el

material, es va recuperar ceràmica vidriada del segle XIV i dels segles XVII i XVIII. (MEDINA, 2002).

Una de les darreres intervencions realitzades a aquest espai, es va dur a terme a l'any 2003, a l'espai comprés entre el Portal de l' Àngel 32-36 i el carrer Comtal, 1. En aquesta intervenció es van documentar dos murs d'època moderna que van ser interpretats com a restes d'habitatges. (NEBOT, 2003).

3 MOTIVACIÓ I OBJECTIUS

La intervenció arqueològica ha estat motivada per la canalització del nou cablejat elèctric (núm. d'obra: A0101) a la finca núm. 17 de la plaça Catalunya.

L'execució del projecte d'obres representava la realització de dues rases de serveis al subsòl del l'espai citat anteriorment, així com la canalització del nou cablejat per un conducte tubular ja existent.

Aquest espai es troba situat a una zona d'interès arqueològic i alt valor històric, com ha quedat constatat en intervencions anteriors, a les quals s'han documentat restes arqueològiques de diferents moments cronològics

Seguint la normativa municipal i general en matèria de patrimoni, el Museu d' Història de la Ciutat va sol·licitar permís per a la realització d'una intervenció arqueològica en aquest indret.

El dia 12 d'abril de 2005, el Servei d' Arqueologia va emetre informe favorable a l' esmentada sol·licitud.

Degut als antecedents històrics i arqueològics del lloc i la proximitat amb altres restes arqueològiques aparegudes amb anterioritat, hi havia previsions fonamentades de la possibilitat de documentar alguna resta arqueològica en aquest indret.

Per aquest motiu s'ha portat a terme aquesta intervenció arqueològica que tenia com a objectiu la documentació de possibles restes arqueològiques al subsòl.

4 TREBALLS REALITZATS

El projecte d'obres implicava la realització de dues rases a l'espai entre la finca núm. 17 de Plaça Catalunya i l'encreuament amb Portal de l' Àngel, respectivament, i la posterior canalització del nou cablejat elèctric.

Així doncs, els treballs arqueològics realitzats en relació a aquesta obra han consistit en:

- **control arqueològic** dels treballs de realització de les rases de serveis.
- **documentació** fotogràfica i planimètrica de la rasa i dels treballs realitzats.
- **supervisió inicial** de la canalització del cablejat elèctric.

Dades de les rases controlades.

Rasa	Llargària (m.)	Amplada (m.)	Profunditat (m.)	Cota assolida (m.s.n.m.)
1	9.40	0.80-1.65	0.80	14.40
2	20.00	0.75	0.90-1.00	14.42

Quant a dates d'execució, aquesta intervenció va començar el dia 13 d'abril i va concloure el 19 d'abril de 2005, i va estar supervisada pel Servei d' Arqueologia del Museu d' Història de la Ciutat de Barcelona.

El procediment a l'hora de realitzar les dues rases va ser el següent: la brigada d'obres, composta per quatre operaris i mitjançant un martell pneumàtic, va començar a treure els paviments actuals així com les seves preparacions i van continuar excavant la rasa, combinant el martell pneumàtic i l'excavació manual.

Primerament, es va fer un **control arqueològic** de l'excavació de les rases: de l'extracció del paviment actual així com de la seva preparació i dels estrats

aportats durant les continues ordinacions urbanístiques sofertes a aquest indret recentment.

A continuació, es van **documentar** fotogràficament i planimètricament les rases.

I es va concloure realitzant una **supervisió inicial** de la canalització dels serveis.

Degut a la no localització de nivells arqueològics així com a l'absència de materials arqueològics en els estrats documentats, la peonada de l'obra va excavar la totalitat de les rases fins arribar a la cota contemplada al projecte d'obres.

Rasa 1

Aquesta rasa començava a 3.60 m de la façana de l'edifici de *Telefónica* situat en aquest xamfrà. Discorria perpendicularment a aquesta façana presentant una orientació NE- SO, fins arribar a un conducte tubular ja existent al mig de la calçada, tot passant per sota de la barana existent que delimitava l'espai de vianants i aquesta calçada per on circulen ocasionalment els vehicles. Va assolir una llargària de 9.40 m, una amplada de 0.80 m, exceptuant un tram al seu extrem més meridional on va comptar amb una amplada de 1.65 m. Tenia uns 0.80 m de profunditat, i assoleix la cota de 14.40 m.

Aquesta rasa tenia com a finalitat canalitzar el nou cablejat elèctric fins arribar a un conducte existent pel qual passarien els tubs. A continuació, es va comprovar com en aquest conducte hi havia espai suficient per passar els nous tubs, per la qual cosa van poder aprofitar-ho i descartar així l'excavació d'aquesta rasa pel mig de la calçada, cosa que hauria comportat problemes tant de seguretat (degut a l' elevat trànsit de vianants), com de compliment de terminis d'execució de l'obra.

Rasa 2

Aquesta rasa començava a l'extrem SO del conducte tubular existent situat a 3.20 m de la façana de l'edifici bancari ubicat en aquest xamfrà, i continuava paral·lel a 3.80 m aprox. de l'entrada d'aquest edifici comptant amb una orientació E- O. A les proximitats d'un dels accessos del metro situat justament en aquest espai, la rasa al llarg de 2.70 m va prendre una orientació NO- SE, fins arribar aprox. a 12 m de la calçada.

Va comptar amb una llargària de 20.00 m, una amplada de 0.75 m i una profunditat de 0.90-1.00 m. Pel que fa a la cota assolida es va arribar a 14.42 m snm.

5 METODOLOGIA

Registre estratigràfic

La metodologia emprada en aquesta intervenció es basa en el mètode de registre Harris/Carandini, pel qual es registren de manera objectiva i es documenten exhaustivament tots els elements i estrats que s'exhumen, utilitzant per això un model de fitxes específiques (fitxes d'unitat estratigràfica).

Planimetria

Les restes arqueològiques, tant els elements construïts com els estrats i interestrats, s'han documentat relacionant-los amb les coordenades UTM, i han estat tractats posteriorment amb el suport informàtic AutoCAD 2007.

Documentació fotogràfica

Per tal de tenir una constància visual dels treballs realitzats, així com de les restes aparegudes, s'ha realitzat una documentació fotogràfica exhaustiva, essent el format digital l' utilitzat.

6 RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

D'entrada, els diverses registres i canalitzacions existents a les proximitats d'aquest espai feien pressuposar l'existència de diversos serveis justament a l'espai on s'havien projectats les rases, i d'altra banda s'esperava l'afectació si fos així, en major o menor grau, de les possibles restes en aquest espai degut a aquests serveis i al continu procés d'urbanització d'aquest carrer.

Posteriorment, el control arqueològic dels treballs realitzats va confirmar aquest fet, ja que es van documentar l'existència de serveis (llum, aigua i gas), la majoria dels quals es trobaven encara en ús.

Els resultats arqueològics d'aquesta intervenció han estat negatius, ja que no s'ha localitzat cap estructura i l'estratigrafia documentada, d'aportació recent, no tenia entitat arqueològica.

Hem de remarcar que els nivells documentats han estat interpretats com a estrats d'anivellament/rebliment dels serveis localitzats que es troben en ús.

Rasa 1

La **UE 1** va ser el primer element documentat. Era el paviment actual d'aquest espai, localitzat a la cota de 15.20 m. Estava compost de lloses de 0.60 x 0.40 m i 0.15 m de potència i s'estenia per l'espai comprès als dos xamfrans. Cobria a la UE 2 i s'estenia fora els límits de la rasa.

A continuació es va documentar la preparació d'aquest paviment: **UE 2**. Apareix a la cota de 15.05 m i comptava amb una potència de 0.10- 0.15 m. Estava composta de formigó, i com es va comprovar posteriorment, era una preparació que corresponia a una posterior reposició del paviment. Estava cobert per la UE 1 i cobria la UE 3.

El següent estrat documentat va ser la **UE 3**. Es va localitzar a la cota de 14.90 m, estava compost de formigó i presentava una potència de 0.30 m. Estava cobert per la UE 2 i cobria a la UE 4 i s'estenia fora els límits de la rasa . Va ser

interpretat com a la preparació inicial del paviment UE 1 (la UE 2 era una preparació posterior que correspon segurament a una reposició posterior).

L'últim element documentat a aquesta rasa va ser la **UE 4**. Es va localitzar a 14.60 m i era un estrat remenat, heterogeni, amb restes de material constructiu recent i plàstics. Es va interpretar com a un estrat d'anivellament del terreny i/o rebliment de les diverses rases efectuades recentment a aquest indret. Estava cobert per la UE 3, cobria a diferents serveis existents que es trobaven en ús i continuava a una cota inferior a l' assolida.

Rasa 2

El primer element documentat va ser la **UE 1**. Es va localitzar a la cota de 15.45 m i era el paviment actual d'aquesta part de la vorera. Estava compost de lloses de 0.60 x 0.40 m i 0.15 m de potència, s'estenia fora dels límits de la rasa i cobria a la UE 3.

A diferència de la rasa 1, el següent nivell documentat va ser la **UE 3**. Va aparèixer a la cota de 15.30 m i era la preparació del paviment actual, compost de formigó. Tenia 0.20 m de potència, estava cobert per la UE 1 i cobria la UE 4.

La **UE 4**, localitzat a la cota de 15.10 m, va ser l'últim element documentat a aquesta rasa. Era un estrat heterogeni, remenat i amb restes de material constructiu recent i plàstics. Continuava a una cota inferior a l' assolida i es va interpretar com un estrat aportat recentment per tal de reblir i/o anivellar les diverses rases efectuades a aquest indret.

7 CONCLUSIONS

En aquesta intervenció no s'han pogut documentar cap resta ni nivell amb entitat arqueològica.

Podem dir que els treballs de control arqueològic sobre aquesta actuació urbanística han donat resultats negatius, ja sigui per la cota assolida en aquesta actuació (només s'han excavat uns 0.80-1.00 m de profunditat), pel continu moviment de terres portat a terme en aquest espai i l'existència d'un de serveis, que no ha permès la conservació de l'estratigrafia original, o per la pròpia inexistència de restes en el subsòl d'aquest espai.

Així mateix, s'ha constatat l'existència de serveis de construcció recent i com els estrats documentats en aquesta intervenció corresponien al farciment de les rases dels esmentats serveis.

En definitiva, podem dir que s'ha documentat el continu procés d'urbanització sofert per aquest espai exemplificat recentment i el qual té continuïtat a l'actualitat.

Malgrat el resultat negatiu d'aquesta intervenció, és aconsellable un control arqueològic de futures actuacions urbanístiques que afectin al subsòl d'aquest espai ja que, com hem dit anteriorment, es troba en una zona d'interès arqueològic i alt valor històric.

8 BIBLIOGRAFIA

AA.VV. : *Gran geografia comarcal de Catalunya. Barcelonès i Baix Llobregat*. Vol. 8. Fundació Enciclopèdia Catalana. BCN. 1982.

BANKS, Philip: *Barcelona i el Barcelonès. De la Prehistòria a la fi de l'època romana*. A Catalunya Romànica XX. Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme. Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1992.

CARANDINI, A.: *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona, 1977.

CERDÀ, I.: *Teoría General de la Urbanización. Reforma y Ensanche de Barcelona*, Instituto de Estudios Fiscales, 1968

DURAN I SAMPERE, A. : *Història de Barcelona. De la Prehistòria al segle XVI*. Enciclopèdia Catalana. Aedos. Barcelona, 1975.

ESTEVE, M.: *Barcelona 1714. Les portes de la ciutat*. Barcelona, 2007. [Consulta 16 de maig de 2007]. Disponible a: <http://www.elguaitador.com/1714/portes.htm>.

EUROPEAN FORUMS. SKYSCRAPERCITY.: *Pla de Barcelona: evolució de la línia de costa i urbanisme barceloní*. UK. June 2005. [Consulta 12 de setembre de 2007]. Disponible a: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=228448>.

FREIXA, M.: *Memòria del seguiment arqueològic a l'avinguda del portal de l'Àngel- Plaça Catalunya, Barcelona, Barcelonès*. Inèdita. Mataró, 2006.

GARCIA, A; i GUÀRDIA, M.: *Espai i societat a la Barcelona pre- industrial*. Edicions de la Magrana. Barcelona, 1986.

GARRIGA i ROCA, J.: *Quarterons de Garriga i Roca, 1858*. Font gràfica, informació ubicada al Museu de la Ciutat de Barcelona.

GALERA, M. ROCA, F. TARRAGÓ, S. : *Atlas de Barcelona*. 1º edició. Col·legi Oficial d' Arquitectes de Catalunya. Barcelona. 1982.

GRAU, R. 1997: "Consideracions històriques sobre el centre de Barcelona", AADD: *Els barris de Barcelona. Volum I. Ciutat Vella i Eixample*, Enciclopèdia Catalana, pp. 33-56.

GUÀRDIA, M.; GARCIA ESPUCHE, A. 1992: "Estructura urbana", AADD: *Història de Barcelona 4. Barcelona dins la Catalunya Moderna (s. XVI-XVIII)*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

HARRIS, E.: *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona, 1979.

HUERTAS, J.; RODRÍGUEZ, M. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques". A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Pàg. 16-23. Igualada, 2000.

ITURRATE, G. : *Guia de l'Arxiu Municipal del Districte de Ciutat Vella*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2000. [Consulta: 10 d'abril de 2007]. Disponible a: <http://www.bcn.es/arxiu/publicacions/pdf/guiaciutatvella.pdf> .

MEDINA, E.: *Memòria de la intervenció arqueològica a l' Avinguda Portal de l' Àngel 42-44, Ciutat Vella, Barcelona*. Inèdita. Mataró 2002.

NEBOT, N.: *Memòria de la intervenció arqueològica a l'avinguda Portal de l' Àngel, 32-36 i carrer Comtal, 1. Ciutat Vella, Barcelona*. Inèdita. Barcelona, 2003.

PALET I MARTÍNEZ, J. Maria: *Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estructuració i evolució del territori entre l'època íbero- romana i l' altmedieval: segles II-I aC a X-XI dC*. Centre d' Arqueologia de la Ciutat, Institut de Cultura, Barcelona 1994.

REYES, T. ; SOLÉ,X.; CANAL, D.; MIRÓ,M.; *Memòria del seguiment arqueològic realitzant en motiu de la millora dels serveis del carrer dels Arcs-plaça Catalunya*. Inèdita. Barcelona, 1991.

SUAU, L.: *Memòria de la intervenció arqueològica a la Plaça Catalunya i carrer Fontanella. Ciutat Vella, Barcelona*. Inèdita. Mataró 2002.

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Foto 1. Realització de la rasa 1.

Foto 2. Vista parcial de la rasa1; en primer terme els serveis localitzats.

Foto 3. Realització rasa 2.

Foto 4. Detall dels serveis localitzats a la rasa 2.

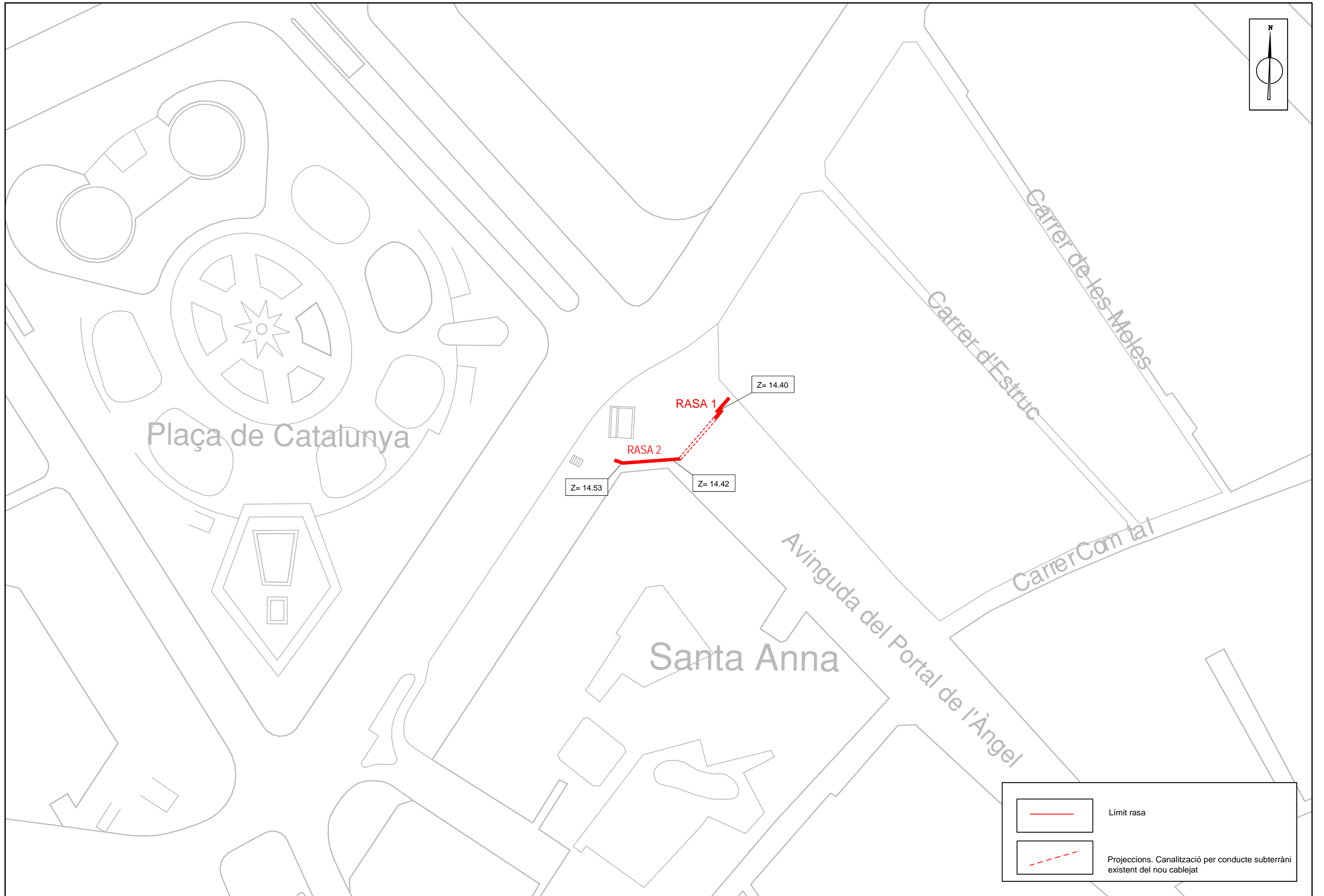
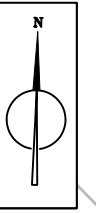

Foto 5. Vista parcial de la rasa 2.

Foto 6. Vista general rasa 2.

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

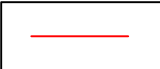
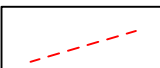
Plaça de Catalunya

Santa Anna

Avinguda del Portal de l'Àngel

Carrer d'Estiuc

Carrer Comtal

	Límit rasa
	Projeccions. Canalització per conducte subterrani existent del nou cablejat

ANNEX 3. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 1
Rasa: 1,2	Àmbit:	Cronologia: segle XX	Afectació: Parcial	
DEFINICIÖ :	Paviment actual			
DESCRIPCIÖ :	compost de lloses de ciment d'unes dimensions de 0.60x 0.40 m i un gruix de 0.15 m. Es localitzen a la cota de 15.20 m . Són les lloses que formen el paviment actual			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	UE 2	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 2
Rasa: 1	Àmbit:	Cronologia: segle XX	Afectació: Parcial	
DEFINICIÖ :	Preparació del paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÖ :	Preparació del paviment actual. Apareix a la cota 15.05 m , estava composta de formigó i tenia una potència de 0.10- 0.15 m. S'estenia fora els límits de la rasa. Va ser interpretat com a una segona preparació que correspon a una reposició posterior del paviment actual.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	UE 3	Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 3
Rasa: 1 i 2	Àmbit:	Cronologia: segle XX	Afectació: Parcial	
DEFINICIÖ :	Estrat			
DESCRIPCIÖ :	Preparació original del paviment actual. Compost de formigó. Apareix a la cota de 14.90 m . Comptava amb una potència de 0.20-0.30 m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	UE 4	Es cobert per	UE 1 i UE 2
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 4
Rasa: 1 i 2	Àmbit:	Cronologia: segle XX	Afectació: Parcial	
DEFINICIÖ :	Estrat			
DESCRIPCIÖ :	Estrat aportat recentment, amb restes de material constructiu recent i plàstics. Es va documentar a la cota 14.60 m , i s'estenia fora els límits de la rasa. Es va interpretar com un estrat d'anivellament del terreny i/o rebliment de les rases dels serveis canalitzats en aquest indret. Continua a una cota inferior a l' assolida. Cobreix als serveis localitzats			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 3
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

